

Hebreeuws 'in Zes Dagen'

De Aleph cursus

Aleph 1 - Hebreeuws 'in Zes Dagen'

ISBN: 978-90-804565-3-2

1^e druk © 2008 Studiehuis Reshiet, Rotterdam

2^e druk © 2010 Studiehuis Reshiet, Rotterdam

3^e druk © 2012 Studiehuis Reshiet, Heemstede

4^e druk © 2017 Studiehuis Reshiet, Israël

5^e druk © 2019 Studiehuis Reshiet, Israël

6^e druk © 2022 Studiehuis Reshiet, Israël

Hebreeuws 'in Zes Dagen' is eveneens beschikbaar in Duitse en Engelse vertaling

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotocopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij Oriënt Press is een onderdeel van Studiehuis Reshiet

www.studiehuisreshiet.nl

www.studyhousereshiet.com

www.resetisrael.com

www.hebreeuwsevolksschool.org.il

Voor meer informatie: info@studiehuisreshiet.nl , tel. nr. 00972(0)548858281

Samenstelling en eindverantwoordelijkheid tekstmateriaal: drs. R. L. Strijker Modeth

Ondersteuning tekstmateriaal en verantwoordelijkheid cursuswerk: drs. J. Strijker Modeth

Lay-out, illustraties en tekeningen: dr. R. S. van der Giessen

Copyright Hebrew fonts: ©2006-2007 BibleWorks, LLC. All rights reserved.

Deze uitgave is gedrukt op papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Een flink deel van de grondstof is afkomstig uit bossen en plantages die worden beheerd volgens de regels van FSC. Van het andere deel van de grondstof is vastgesteld dat hiervoor geen houtkap in de laatste resten waardevol bos heeft plaatsgevonden. Daarom mag dit papier het FSC Mixed Sources label dragen. Voor deze uitgave is het FSC-gecertificeerde G-Print gebruikt. Dit papier is 100% chloor- (ecf) en zuurvrij gebleekt en wordt geleverd door Grycksbo uit Zweden.

Hebreeuws 'in Zes Dagen'

Bijbels leren denken vanuit de Hebreeuwse taal

De Aleph cursus

onder redactie van:

drs. R.L. Strijker Modeth
Mw. K. Strijker-Berggren
drs. J. Strijker Modeth
dr. R. S. van der Giessen

2022/5782

Uitgeverij Oriënt Press
Israël

Inhoudsopgave:

Voorwoord.....	7
Inleiding.....	9

Dag Eén (Jom Aleph) pagina 21

א	Aleph.....	26
ב	Beth.....	37

Dag Twee (Jom Beth) pagina 47

ג	Gimel.....	52
ד	Daleth.....	54
ה	Hé.....	57
ו	Waw.....	61
ז	Zajin.....	64

Dag Drie (Jom Gimel) pagina 71

ח	Cheth.....	75
ט	Teth.....	78
י	Jod.....	81
כ	Kaph.....	85
ל	Lamed.....	87

Dag Vier (Jom Daleth) pagina 95

מ	Mem.....	98
נ	Nun.....	101
ס	Samekh.....	106
ע	Ajin.....	109

Dag Vijf (Jom Hé') pagina 117

פ	Péh.....	122
צ	Tsadé.....	126
ק	Qoph.....	133
ר	Resh.....	137

Dag Zes (Jom Waw) pagina 145

ש	Shin/Sin.....	150
ת	Taw.....	155

Besluit.....	178
Literatuur en Dienstdoende letters (Bijlage 1).....	180
Hulpboeken.....	181
Feit en Visie (Bijlage 2).....	182
Hebreeuws 'Taalwiel' (Bijlage 2B).....	186
Zeven Zinnenblad (Bijlage 3).....	190
'70' woorden (Bijlage 4).....	192
Aleph cursus op één pagina.....	194
Grammatica op één pagina.....	195
Letteroverzicht.....	196

'aan alle Nederlandstaligen van 8 tot 88'

Voorwoord

Hebreeuws 'in Zes Dagen' (Aleph 1) is een korte, laagdrempelige cursus met een beperkte doelstelling en een geheel eigen methodiek. Het voornaamste doel is het leren kennen van de 22 Hebreeuwse lettertekens en het leren spellen van Hebreeuwse woordstammen als basis voor zelfstandige Bijbelwoordstudie. Een onmisbaar instrument daarbij is een Hebreeuwse concordantie: een boek met de vindplaatsen van alle *Hebreeuwse Bijbelwoorden*. Met behulp hiervan kan men een Hebreeuws woord in het ene verband vergelijken met hetzelfde woord in een ander verband, waardoor vaak verrassende betekenisvolle aspecten zichtbaar worden. Nauw samenhangend met deze beperkte doelstelling is de beperkte *studieduur*: 'Hebreeuws in Zes Dagen'. Een normale Hebreeuwse leergang voor het leren vertalen van zinnen en het analyseren van teksten vergt meestal vele maanden of (om alle vertaal- en tekstanalytische vaardigheden onder de knie te krijgen) soms jaren. Maar aan de hand van Aleph 1 kan men in betrekkelijk korte tijd zelfstandig *woordstudent* worden en onafhankelijk van geleerde tussenpersonen Hebreeuwse Bijbelwoordstudie gaan doen. Hebreeuwse Bijbelwoordstudie is een geheel eigen, volwaardige vorm van Bijbelstudie. Ook de lesmethode is specifiek, omdat gegevens uit de rijke Hebreeuwse taaltraditie creatief zijn verwerkt en uitgewerkt. De meeste Hebreeuwse leerboeken gebruiken een analytische methode, waarbij vakkundig de verschillende taalaspecten uiteengezet worden: klankleer, vormleer en syntaxis. Aleph 1 heeft een heel andere aanpak¹⁾, die gebaseerd is op het unieke gegeven uit de Hebreeuwse 'schatkamer' dat elk van de 22 letters gekenmerkt is door een betekenisvolle naam. Deze letters en hun betekenisvolle namen zijn in deze editie tevens op speelse wijze terug te vinden in de illustraties, om zodoende de 22 letters extra herkenning te geven. In deze leergang zijn de 22 letternamen²⁾ aaneen geregen tot een *verhaal* over de *drie Uittochten* (Ur, Egypte en Babel) en wordt de grammatica 'opgehangen' aan 11 dienstdoende letters, waarbij een wandeling gemaakt wordt in het werkwoordspark met hoog in het midden het werkwoord van de NAAM:

הַ יָ יָ הַ 'HA(W)JAH' (geschieden, er bij zijn).

De redactie

Purim
2022/5782

'Aanschouw, verhoor mij, HEERE, mijn God; verlicht mijn ogen...' (Psalm 13:4)

1) De lesmethode van Aleph 1 staat niet in tegenstelling tot de gangbare analytische methode. We kunnen onze werkelijkheid, ook de taalwerkelijkheid, op twee manieren benaderen: onderzoekend of ontvangend, analytisch of intuïtief. Een kunstenaar kijkt anders aan tegen een uitbottende berkenboom in het lentelicht dan een zakelijke houthandelaar die denkt in planken en prijzen. Bij een analytische benadering worden de taalverschijnselen zakelijk onderzocht op basis van redelijke aannames, waarbij men zich uitdrukt in heldere, afgeronde begrippen. De niet-analytische benadering berust op intuïtie, op ontvankelijkheid voor het niet-rationele, waarbij men voor het verwoorden van de ervaringen vooral gebruik maakt van beelden of symbolen. Beide kennisvormen kunnen elkaar van dienst zijn. De analytisch-kritische benadering kan helpen om onderscheid te maken tussen taalfantasia en taalintuïtie, tussen verzinsels en gegevens die 'van de Andere Kant' komen. Omgekeerd kan de intuïtieve taalkennis stof aanleveren voor de taalwetenschap, namelijk voor onderzoek of voor nieuwe hypothesen: als langs de intuïtieve weg ons een aantal gegevens toevallig die elk voor zich 'Spielerij' lijken, maar die bij elkaar genomen toch sterk in een bepaalde richting wijzen, dan ligt hier een terrein braak voor nader wetenschappelijk onderzoek.

2) Voor een verduidelijking van wat betreft de letternamen verwijzen wij u naar Bijlage 2 B, achterin dit boek.

*De Bijbel laat zich uitleggen in alle talen,
maar het best in het Hebreeuws, de grondtaal*

Inleiding

Talen zijn toegangswegen. Wie Grieks of Engels kent heeft rechtstreeks toegang tot de literaire meesterwerken van Homerus of Shakespeare. Rechtstreeks wil zeggen: zonder het raster van een vertaling waardoor vaak bepaalde woordaspecten en fijnzinnige woordspelingen verloren gaan.

Wie Hebreeuws gaat leren krijgt een directe toegang tot de Hebreeuwse Bijbel, een uniek Meesterwerk uit de wereldliteratuur¹⁾. De Hebreeuwse Bijbel is meer dan een literair geschrift. Dit Unieke Boek is zogezegd 'de Schriftgeworden Stem van Israëls God', een 'Werkstuk van de Heilige Geest', een 'Schepping grootser dan de schepping van de wereld'. Maar de Bijbel is toch ook een literair kunststuk: 'een fijnzinnig taalkundig Meesterwerk, waarbij elk woord, zelfs elke letter op z(Z)ijn plaats staat'.

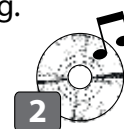
Alsof men zijn moeder kust...

Van dit Meesterwerk bestaan tal van goede vertalingen, ook in onze taal. Eén van de betere is nog altijd de bijna vier eeuwen oude Statenvertaling uit 1637, omdat deze heel dicht bij de Hebreeuwse tekst gebleven is. Maar zelfs de allerbeste vertaling doet tekort aan de grondtekst. Er is een Joods gezegde:

*'Wie de Hebreeuwse geschriften slechts in vertaling leest,
is als iemand die zijn moeder kust door een zakdoek heen'.*

Met de mond vol tanden...

Kennis van het Hebreeuws geeft niet alleen toegang tot een Unieke Brontekst, maar bevordert ook in hoge mate de *mondigheid* van de moderne mens. Zonder deze taalkennis is men afhankelijk van een kleine groep taalkundige tussenpersonen die het 'onmondig volk' steeds weer moet uitleggen wat er 'eigenlijk' of 'precies' in de grondtekst staat. Bijna iedere Joodse Nederlandse puber kan elk Bijbelcommentaar controleren vanuit de Hebreeuwse grondtekst, maar 99% van ons volk staat 'met de mond vol tanden' en laat zich al te gemakkelijk de mond snoeren, zodra een geleerde Bijbeluitlegger een Hebreeuws woord laat vallen. Hebreeuws leren maakt de moderne Bijbellezer pas echt mondig.

1) Zie ook Bijlage 2: 'Feit en Visie' - de Bijbel als Profetische literatuur.

Afronding van een eeuwenlange mondigheidsbeweging

Vroeger, tot lang na de Middeleeuwen, was men als kerklid volledig onmondig. Praktisch niemand kon zelf de Bijbel lezen. Voor de Bijbelkennis was men aangewezen op een paar 'vaste Latijnse snippers' die tijdens de kerkdiensten gelezen en min of meer uitgelegd werden. De vertaling van de Bijbel in de volkstaal 'omstreeks de zestiende eeuw' betekende een radicale omkeer. Van toen af kon ieder kerklid zelf, onafhankelijk van *kerkelijke* tussenpersonen, thuis de Bijbel lezen en voorlezen aan de huistafel. Door Hebreeuws te leren gaat men nu een forse stap verder in het proces van mondigwording: behalve van kerkelijke wordt men nu ook onafhankelijk van *wetenschappelijke* tussenpersonen. Niet alleen de priesters, maar ook de theologen en de taalgeleerden verliezen hun dominante posities en mogen naar de zijlijn, waar ze diaconaal, begeleidend en stimulerend het volk *terzijde* kunnen staan. Een eeuwenlange mondigheids-beweging, die ongeveer vijfhonderd jaar geleden begon en die met name in de twintigste eeuw¹⁾ een sterke stimulans kreeg, mag daarmee eindelijk worden afgerond.

Een taal voor 'Jan en alleman'- spelenderwijs te leren

De Engelse Hebraïcus Harrison noemt het Hebreeuws, dat op het eerste gezicht nogal moeilijk lijkt, vooral vanwege die vreemde lettertekens, 'een betrekkelijk ongecompliceerde taal, zo simpel mogelijk'. Hij verwijt zijn collega's dat zij voor deze simpele taal steeds zulke verschrikkelijk ingewikkelde en ontoegankelijke grammatica's schrijven (Biblical Hebrew, Introduction VII). Maar die vreemde Hebreeuwse letters dan? Juist zij bergen in zich een hoeveelheid taalspel, die een speelse manier van taalstudie mogelijk maakt, zodat het Hebreeuws toegankelijk wordt voor 'Jan en alleman', van 8 tot 88, dus ook voor kinderen. Terecht heet Hebreeuws 'een *kindvriendelijke* taal'. Taaltechnisch gezien is het een heel realistisch en praktisch voorstel om al op de basisschool met Hebreeuws te beginnen. Joodse kinderen in Nederland leren met kinderlijk gemak deze 'moeilijke taal'. Zelfs kleuters kennen vaak al het Hebreeuwse alfabet en kunnen hele zinnen opzeggen uit de Psalmen en het Gebedenboek. Waarom zouden onze kinderen dat niet kunnen? Cultuurhistorisch gezien is het eerlijk gezegd onbegrijpelijk dat deze cultuurtaal niet gedoceerd wordt op onze scholen. Waarom wel Engels leren, de wereldtaal, en niet Hebreeuws, dé Brontaal?

1) In de twintigste eeuw zijn twee ogenschijnlijk van elkaar onafhankelijke 'bewegingen' op gang gekomen, die een radicale mondigheidsbeweging in gang gezet hebben. Wanneer deze twee stromingen zich gaan verbinden, zouden ze de kracht kunnen krijgen van een 'kernfusie'. De ene is een beweging van de Geest, de zogenaamde Pinksterbeweging, die in de vorm van de 'Evangelische beweging' praktisch aan geen enkele Kerk voorbijgaat. Kenmerkend is de nadruk op het werk van de Heilige Geest die een directe toegang geeft tot Israëls God, de God van de Bijbel. De andere is een beweging van het Woord, de zogeheten Hebreeuwse beweging (ook wel het 'Hebreeuws reveil' genoemd), die voor iedereen de weg wil openen naar de oorspronkelijke Bijbeltekst, direct, zonder tussenpersonen. Beide zijn echte 'volksbewegingen': mensen van alle leeftijden en alle niveaus worden er door aangesproken. Wat de Hebreeuwse beweging betreft: in bijna elke stad of woongebied, van 'Boertange tot Brussel', kan men tegenwoordig wel een gelegenheid vinden voor het volgen van een Hebreeuwse cursus. In het jaaroverzicht van de 'Nederlandse Vereniging tot bevordering van het Hebreeuws' worden meer dan 150 cursusmogelijkheden opgesomd.

Godstaal of Brontaal

Bovengenoemde Harrison begint zijn inleiding op de Hebreeuwse grammatica met het verhaal van een vroegere Engelse professor die stevast zijn Hebreeuwse taalcolleges begon met het gezegde:

'Gentlemen, this is the language which God spoke' (Introduction VII).

Met andere woorden: Hebreeuws is de 'Godstaal'. In het Hebreeuws sprak God: 'Er zij licht!' In het Hebreeuws riep Hij Adam: 'Waar bent u?' De stelling dat Hebreeuws Godstaal, oertaal is, vindt steun in een eeuwenlange traditie, zowel van Joodse als van Christelijke zijde¹).

Hebreeuws een open taal: openbaringstaal

Hoe dan ook, als geen andere taal is Hebreeuws geschikt voor de openbaring van Israëls God. Hebreeuws is een 'open taal': een taal met tal van 'holtes' in de woorden en tussen de woorden. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het Latijn, dat veel meer een 'dichte' taal is, geschikt voor ondubbelzinnige juridische formuleringen en waterdichte wetenschappelijke definities. Deze taalopenheid van het Hebreeuws hangt o.a. samen met het feit dat in de oorspronkelijke tekst geen *klinkers* staan. Het Hebreeuwse alfabet bestaat uitsluitend uit letters (= mede-klinkers) en dat kan soms verrassende variaties opleveren. Zo kan de lettergroep א ד מ (Aleph, Daleth, Mem) 'ingevuld' worden als 'ádám, maar ook als 'edom. De Griekse vertalers van Amos 9:12 lazen deze drie letters als 'Adam' ('menschheid', zie Handelingen 15:17), terwijl de latere Joodse Bijbelgeleerden (de 'Massoreten') kozen voor 'Edom'.

Een ander karakteristiek Hebreeuws gegeven is dat het veel gebruikte voegwoord וְ (wê) meerduidig is: het kan 'en' betekenen, maar ook 'opdat', 'zodat' of 'doordat'. In de loop van de cursus zal blijken dat er nog meer van deze 'holte-vormende' factoren zijn.

Door al deze openingen is het Hebreeuws met recht een 'doorlaatbare' taal te noemen, een taal die als geen ander geschikt is om het Woord 'door te laten': om voertuig te zijn voor de uitbundige, veelzijdige, veelkleurige openbaring van Israëls God²). Dit onderstreept opnieuw het grote belang van een rechtstreekse toegang tot de Brontekst. Geen enkele vertaling kan deze veelzijdige, veelkleurige rijkdom weergeven. Er zouden in elke taal als het ware wel '70' vertalingen nodig zijn en dan nog blijft het een vorm van behelpen.

1) De 'éne taal' (saphah echad) die volgens Genesis 11:1 gesproken werd vóór de Babylonische taalsplitsing, was volgens een zeer oude Aramese verklaring (targum) de taal van God de Schepper: 'alle inwoners der aarde spraken de heilige taal waardoor de wereld in den beginne geschapen was'. De bekende Joodse Schriftverklaarders Rashi en Hirsch stellen zich op dit zelfde standpunt: de 'éne taal' van Genesis 11:1 was de 'heilige taal', de Hebreeuwse Bijbeltaal. Kerkvader Hieronymus, die algemeen erkend wordt als een groot Hebreeuws taalgeleerde, noemt het Hebreeuws 'de moederschoot van alle talen' en volgens hem 'verzekert de hele Oudheid dat het Hebreeuws waarin het Oude Testament geschreven is, het begin is geweest van alle menselijke taal'. Geheel in lijn hiermee zegt Origenes zonder enige schroom, en later sluit ook Augustinus zich hierbij aan, dat Adam Hebreeuws sprak (zie ook de door Studiehuis Reshiet uitgegeven boekette 'Traditie of potscherf'). Een zeer interessant boek over de oertaal, het zogenaamde 'Edenic', is geschreven door de hedendaagse schrijver Isaac Mozeson en is getiteld: 'The origin of Speeches'.

2) Men heeft Hebreeuws ook wel een dynamische taal genoemd, met dynamische ruimte in en tussen de woorden.

Hebreeuws leren op verschillende niveaus: 'basement Hebreeuws'

Hebreeuws leren kan men op tal van manieren en op verschillende niveaus. Er zijn in het Hebreeuwse taalstudiehuis minstens drie afdelingen of verdiepingen te onderscheiden: een '*parterre afdeling*', waar men Hebreeuwse zinnen leert vertalen, een '*bovenverdieping*', waar men zich oefent in analyseren van Hebreeuwse teksten en een '*benedenverdieping*' of 'basement', waar de studie gericht is op het leren ontdekken van Hebreeuwse woordstammen als basis voor zelfstandige Bijbelwoordstudie.

De Bijbel is een bouwwerk waarvan de stenen woorden zijn

De Bijbel is meer dan alleen een verzameling zinnen: het is ook een *WoordenBoek*. Een Boek boordevol woorden, die elk hun eigen, unieke waarde hebben: naamwoorden, maar vooral ook werkwoorden. De Bijbel is, om zo te zeggen, een bouwwerk waarvan de stenen woorden zijn. Geen gewone stenen, maar *edelstenen*: elk Bijbelwoord is als een diamant met tal van 'schitterende' facetten. Door woordstudie aan de hand van een Hebreeuwse concordantie of 'vindplaatsenboek'¹⁾ kunnen deze 'edelstenen' gaan oplichten in al hun veelzijdigheid en veelkleurigheid, zoals die in geen enkele vertaling volledig zijn weer te geven.

De Alephcursus richt zich op het onderste niveau

De Alephcursus is geheel gericht op het doen oplichten van deze '*edelstenen*'. Hoofddoel is niet het leren vertalen van zinnen, maar het leren ontdekken van Hebreeuwse woordstammen als basis voor zelfstandige Bijbelwoordstudie aan de hand van een Hebreeuwse concordantie. Want zodra men de Hebreeuwse letters kent, Hebreeuwse woorden kan spellen en die op kan zoeken in een Hebreeuwse concordantie, kan men zelfstandig, onafhankelijk van geleerde tussenpersonen, Schrift met Schrift vergelijken: kan men een Hebreeuws woord in het ene verband leggen naast hetzelfde woord in een ander verband om zodoende de diverse facetten van de Bijbelse 'edelstenen' te ontdekken.

Anders gezegd: de Alephcursus richt zich volledig op het eerste niveau van het Hebreeuwse taalstudiehuis. Want daar, op de *benedenverdieping*, in het basement, voltrekt zich de Bijbelwoordstudie: deze afdeling is het *speciale domein* van de Bijbelwoordstudent.

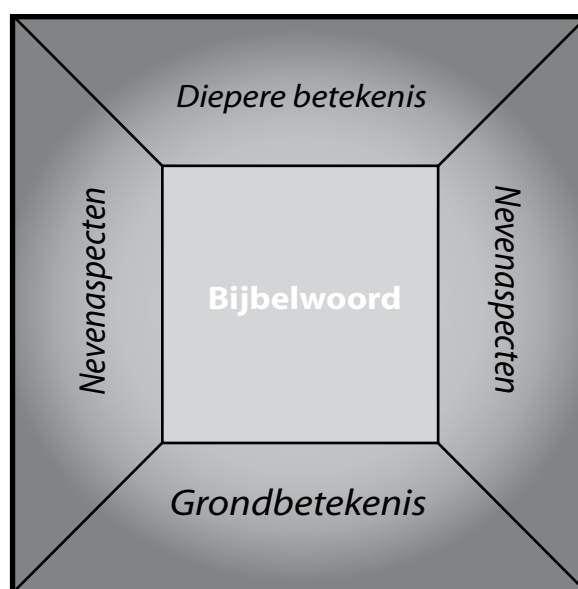
1) Een *concordantie* is een boek waarin alle Bijbelwoorden op alfabetische volgorde staan met de Bijbelse *vindplaatsen* erbij. Aan de hand van zo'n 'vindplaatsenboek' kan men 'Schrift met Schrift vergelijkend' de veelzijdigheid van de Hebreeuwse woorden ontdekken, kan men ook verrassend ervaren dat de Bijbelwoorden meer zijn dan hun betekenis. Het zijn als het ware 'kamers' die ons uitnodigen om binnen te gaan als in een heiligdom. Waarom is daar speciaal een Hebreeuwse concordantie voor nodig? Er zijn toch ook goede 'vindplaatsenboeken' in het Nederlands? Een Nederlandse concordantie is gebaseerd op vertaalde woorden en voor één Hebreeuws woord worden in het Nederlands vaak verschillende woorden gebruikt, waardoor er een afwijkend 'vindplaatsenboek' ontstaat, dat niet zo goed geschikt meer is voor Hebreeuwse Bijbelwoordstudie. Bijvoorbeeld het eerste Bijbelwoord **רָשִׁית** (waarnaar ook ons Studiehuis genoemd is) wordt in de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap wel met drie of vier verschillende woorden weergegeven: o.a. *begin*, *beginsel*, *eersteling*. Het eerste Hebreeuwse Bijbelwoord is dus veel 'ruimer', veel meer omvattend dan in onze vertaling staat en dat kunnen we alleen ontdekken vanuit de Hebreeuwse concordantie. Aan de hand van het werkwoord **נָסָא** (násá: dragen) wordt in Dag 6 een voorbeeld gegeven van zo'n woordstudie.

Basement Hebreeuws

Deze speciale doelstelling komt ook tot uitdrukking in de opzet van deze cursus: 'Basement Hebreeuws'. Dit is niet hetzelfde als 'basis-Hebreeuws'. Wel kan deze 'ondercursus' zeer goed dienst doen als basis voor een gewone vertaalleergang of als opstap naar een leergang in Hebreeuwse tekstanalyse in de 'bovenverdieping' van het Studiehuis. Men kan er echter ook voor kiezen om in dit 'basement' te blijven: hier in deze benedenverdieping krijgt de leerling namelijk een eigen vrije ruimte voor zelfstandige Bijbelwoordstudie. Want woordstudie, waarbij men, uitgaande van een bestaande vertaling, één of meer woorden¹⁾ in één zin wil doen oplichten in hun veelzijdigheid en veelkleurigheid, is een eigen volwaardige vorm van Hebreeuwse Bijbelstudie.

Elk woord is een heiligdom, een 'heilige kamer'

Bij Bijbelwoordstudie gaat het uiteindelijk om meer dan alleen het verstandelijke of afstandelijke bestuderen van de 'diamantaire' aspecten. Een Bijbelwoord is meer dan een 'schitterend voorwerp' waar we om heen kunnen lopen met het doel het zo 'objectief' mogelijk van verschillende kanten te bekijken. De Bijbelse 'edelstenen' zijn zogezegd 'hol' van binnen. Elk Bijbelwoord is, zoals terloops al is opgemerkt, een *heiligdom*, een heilige 'kamer' die uitnodigend voor ons open staat. Een 'kamer' met een 'vloer' (= grondbetekenis) en 'zijwanden' (= nevenaspecten).

Deze heilige ruimte, deze 'holle diamant', nodigt ons uit om binnen te treden, om verwonderd rond te zien naar de kleurrijke mozaïeken, maar vooral om het Woord Zelf te ontmoeten, om in de 'Schriftgeworden Stem' de Stem Zelf te horen: 'Hoor Israël!'

1) Omdat het voor de beginnende Bijbelwoordstudent vaak erg moeilijk is om vanuit een vertaalde zin in de grondtekst het betreffende Hebreeuwse woord te vinden, zijn er speciale hulpboeken in de handel. Zoals de *Woordstudie-Bijbel*, waarin boven elk Bijbelwoord een cijfer staat dat verwijst naar een woordenlijst achterin; dit cijfer komt ook overeen met de nummering van de Hebreeuwse woorden in bepaalde concordanties (zie Bijlage 1 C). Helaas zijn deze hulpboeken voornamelijk alleen nog in het Engels verkrijgbaar. Op het terrein van de zelfstandige Bijbelwoordstudie is men in het Angelsaksische taalgebied wel het verst gevorderd.

Grondslag voor woordstudie: de Bijbel is geen 'lappendeken'

Deze 'Schriftgeworden Stem' is ogenschijnlijk een toevallige bundeling van oneindig gevarieerde teksten uit diverse tijden en culturen. Maar wie ingaat in het Heiligdom van het Woord mag ontdekken dat de Bijbel een volstrekte eenheid is en geen lappendeken van toevallig aaneen geknoopte tekstdelen. De Bijbel is als 'Werkstuk van de Heilige Geest' een Literair Meesterwerk, waarbij een grote verscheidenheid aan voorhanden zijnde teksten door één Meesterhand bijeen geschreven is tot één literair geheel¹⁾. Deze literaire eenheid is de *grondslag* voor Bijbelwoordstudie. Want als de Bijbel een 'lappendeken' zou zijn van onsamenhangende teksten, afkomstig uit verschillende culturele bronnen, zou principieel de basis zijn weggevallen voor onderlinge woordvergelijking. Een woord in een bepaalde zin zou dan alleen begrepen kunnen worden vanuit het zinsverband, of in het kader van het betrokken Bijbelboek, of alleen in samenhang met buiten-Bijbelse woorden uit dezelfde cultuurperiode en niet met 'soortgenoten' uit andere Bijbelboeken, die van veel oudere of veel jongere datum zijn. Maar omdat de Heilige Schrift als creatie van de Heilige Geest een volstrekte eenheid is, een bibliotheek van Boeken met een ongekend fijnzinnige, gemeenschappelijke architectuur, kan een bepaald woord op de ene plaats licht en kleur afgeven aan hetzelfde woord op een andere plaats.

Woordstudie: geen reis zo boeiend als een Bijbelreis

Woordstudie door middel van onderlinge woordvergelijking is een unieke, bijzonder boeiende vorm van Bijbelstudie. Niet alleen omdat men als woordstudent binnengaat in de heilige 'kamers' van het Woord, maar ook omdat deze vorm van Bijbelstudie tegelijk een *Bijbelreis* is. Aan de hand van een concordantie, 'Schrift met Schrift vergelijkend', in het spoor van één enkel woord, komt men vaak op onverwachte plaatsen, stuit men op verrassende gegevens. De Bijbel is als een berglandschap waarop men nooit uitgekeken raakt, of als een diepzeegebied, waar men steeds nieuwe ontdekkingen doet: geen reis zo boeiend als een Bijbelreis.

Een unieke lesmethode, afgestemd op de letters

De doelstelling van Aleph 1, de basis leggen voor zelfstandige Bijbelwoordstudie, is uniek, evenals de methodiek, die in deze leergang volledig is afgestemd op de karakteristieke Hebreeuwse lettertekens, op hun namen en hun betekenissen. Want elke Hebreeuwse letter heeft een zinvolle naam: '*Aleph*' betekent '*voortrekker*' (van de runderen), maar ook '*stamhoofd*' of '*eersteling*'; '*Beth*' betekent '*huis*' en '*Gimel*' is '*kameel*', maar ook '*gespeend* zijn'. In de gangbare Hebreeuwse studieboeken komen deze letternamen niet of nauwelijks ter sprake. De tekens worden zonder meer weergegeven, de namen worden genoemd, maar aan de betekenis van deze letternamen - aan de *letterleer* om zo te zeggen - wordt doorgaans geen enkele waarde gehecht. Alles is gericht op de klankleer, de vormleer en de syntaxis.

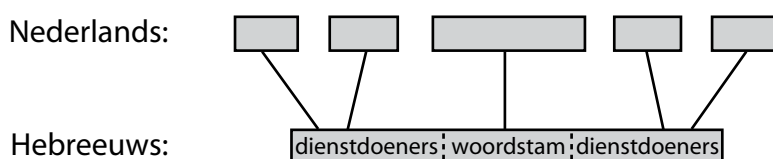
In de *klankleer* gaat het over de Hebreeuwse klinkers en de klankwetten die daarmee verband houden; in de *vormleer* over de diverse 'vervormingen' van de woorden, de naamwoorden en vooral de werkwoorden en in de *syntaxis* of de leer van de zinsbouw wordt inzicht gegeven in de opbouw van Hebreeuwse zinnen en tekstgedeeltes.

1) Het is een bekend gegeven dat literaire grootmeesters vaak gebruik maken van door anderen geschreven teksten, die zij herschrijven en in een geheel nieuw kader zetten. Het werk van Homerus en ook van Shakespeare is literair-analytisch gezien één grote citatenverzameling. Beiden zijn daarom wel eens beschuldigd van 'plagiaat'. Zo zou men ook de Bijbel-Auteur ervan kunnen beschuldigen dat Hij plagiaat gepleegd heeft. Want literair-kritisch bekeken is de Bijbel één groot brokkenboek, waarin talloze oudere en 'jongere' taalfragmenten gebundeld zijn. Maar met geniale Hand heeft de Goddelijke Auteur deze verschillende voorhanden zijnde tekstfragmenten bewerkt en samengevoegd tot een Literair Meesterwerk van ongekende kwaliteit, van een ongeëvenaarde, ingenieuze structuur.

In Aleph 1 speelt de syntaxis geen enkele rol. Ook de klankleer komt maar zijdelings ter sprake¹⁾, omdat het bij Bijbelwoordstudie uitsluitend gaat om het vinden van de woordstammen, die doorgaans bestaan uit drie letters. Met de vormleer ligt het anders, want voor het ontdekken van deze drieletterige woordstam is het nodig om enig inzicht te hebben in de mogelijke vervormingen die de stam kan ondergaan door middel van voorvoegsels en achtervoegsels, of doordat er letters uit de stam kunnen verdwijnen. Maar ook deze vormleer is volledig gebaseerd op de letterleer.

Een letterlijke grammatica

Hebreeuwse letters zijn niet alleen woordvormers - het woord: אָדָם (‘ádám: mens) wordt gevormd door de letters Aleph, Daleth, Mem - maar ook vaak woordvervormers. Woordjes, die bij ons los in de zin staan, zoals *lidwoorden* (de, het), *persoonlijke* en *bezittelijke* voornaamwoorden (‘mij’ en ‘mijn’ e.a.), of ook *voegwoorden* (‘en’ e.a.) en *voorzetsels* (‘voor’, ‘aan’ e.a.) worden in het Hebreeuws meestal direct met de woordstam verbonden en samengevoegd tot een nieuw woord.

Van de 22 letters zijn er 11, precies de helft, die zich daarvoor laten gebruiken. Dit zijn de zogenaamde ‘dienstdoende letters’. In de Alephcursussen wordt praktisch de hele grammaticale vormleer opgehangen aan deze 11 letters: met recht kan men spreken van een ‘letterlijke grammatica’.

Vier Godsnaamletters - werkwoordspark

Tot deze ‘woordvervormers’ behoren ook de drie belangrijke *GodsNaamletters*: Jod, Hé’ en Waw. Met name bij de ‘vervorming’ of vervoeging van het werkwoord vervullen deze drie een belangrijke rol: zij kunnen niet alleen aan de woordstam worden toegevoegd als persoonlijk voornaamwoord of voegwoord e.a., maar zij kunnen ook uit de stam verdwijnen. Met name dat laatste vormt één van de moeilijkste elementen uit de Hebreeuwse grammatica. In Aleph 1 heet dit moeilijke karwei van het opsporen van de verdwenen letters de *speurkunst*, terwijl het ‘afkappen’ van de toevoegingen aan de woordstam de *snoeikunst* genoemd wordt. Verder worden de verschillende Hebreeuwse werkwoordsvormen en werkwoordswijzen, die voor beginners in de Bijbelwoordstudie het beeld kunnen oproepen van een ‘warwinkel’ of een ‘doolhof’, in deze cursus geordend via de metafoer van het ‘werkwoordspark’. De leerling wordt uitgenodigd om in dit werkwoordspark met zijn rechte ‘lanen’ en ‘banen’, maar ook met zijn moeilijke ‘kronkelpaden’ een wandeling te maken, vanuit het centrum waar hoog in het midden het werkwoord staat van de NAAM:

ה י ה ‘HAJAH’ (geschieden, er bij zijn)

1) In het Hebreeuws hebben klinkers geen eigen ‘gestalte’; ze worden weergegeven door een streepjes-puntjes-code. Wel wordt in Aleph 1 (Dag 4) enige aandacht gegeven aan een bepaalde, symbolische klinkerorde: de ‘noordelijke rekroute’ met de heldere of hoge klinkers (i, e, a) en de ‘zuidelijke rekroute’ met de doffe of lage klinkers (u/oe, o).

Letterverhaal en het nut ervan

Behalve deze 'letterlijke grammatica' is er nog een belangrijk element waardoor de lesmethode in deze Alephcursus gekarakteriseerd wordt: het letterverhaal. Zoals al eerder gezegd, heeft elke Hebreeuwse letter een zinvolle *naam*, een naam waarin één of meer betekenissen of thema's schuil gaan. Zo betekent de naam 'Aleph' voortrekker of eersteling en de naam 'Beth' huis. Deze thema's laten zich aaneenrijgen tot een verhaal, ja, tot verschillende verhalen. In deze leergang is gekozen voor het Bijbelse en tegelijk diep-menselijke verhaal¹) van de drie Uittochten: uit *Ur* ('geboortehuis'), uit *Egypte* ('diensthuis') en uit *Babel* ('eigen huis').

Wat is het nut van dit verhaal? In de eerste plaats is het een *signaal*: door dit verhaal wordt men er, al lerend, voortdurend aan herinnerd, dat men niet bezig is de één of andere oude cultuurtaal te leren, maar de Bijbeltaal. Want deze Uittochtverhalen vormen immers de kern van de Bijbelse geschiedenis en door het letterverhaal wordt de leerling in de loop van de cursus steeds weer bij dit kernverhaal bepaald. De Bijbelse Boodschap 'sijpelt' om zo te zeggen door alle kieren en spleten van de cursus heen.

In de tweede plaats functioneert het letterverhaal als een kader waarbinnen op een logische wijze tal van Bijbelwoorden ter sprake komen, in nauwe samenhang met de *letterbetekenis*. Zo worden aan de 'eersteling', de Aleph, gekoppeld de woorden: 'Elohím (God, de Eerste), 'Adam (de eerste mens), 'ábh en 'ém (vader en moeder, de eersten in het gezin); en aan de Beth, huis, de woorden: ben en bath (zoon en dochter).

1) De Bijbelse Uittochtverhalen zijn zowel *historisch* (Abram trok écht uit Ur en Israël ging écht uit Egypte en uit Babel) als *symbolisch* of zinnebeeldig (Abram en Israël zijn vóór-beelden, vóórtrekkers: in hun spoor mogen ook wij wegtrekken, weg uit het 'geboortehuis', uit het 'diensthuis' en uit het 'eigen huis' op weg naar het Land van Belofte. Toch is de historische betekenis *fundamenteel*. De Bijbel is uiteraard een 'boodschappelijk boek' en geen gewoon geschiedenisboek, maar de geschiedenis is wel een wezenlijk deel van de Bijbelse Boodschap. Als de Bijbelverhalen verdampen tot louter gelijkenissen (symbolen, metaforen), verdamppt ook de reële Bijbelse verwachting van het Koninkrijk Gods vanuit Tzion voor alle volken (Micha 4:1-4; Jesaja 2:1-4). Waar de Bijbelse geschiedenis vervluchtigt, vervluchtigt de Messiaanse toekomst. Als Israël niet écht is uitgetrokken uit Egypte, zullen wij niet uittrekken uit het moderne 'Egypte' en 'Babel' (= onze oververtechniseerde en oververstedelijkte cultuur) op weg naar Tzion, naar een nieuwe samenleving met vrede en vrijheid voor alle volken. Bovendien, waar Israëls geschiedenis verwordt tot een metafoor wordt tenslotte ook het huidige Joodse volk tot een metafoor: Israël is 'geen natie, maar een notie' en Jeruzalem is niet bedoeld als nationale hoofdstad, maar als 'een verheven ideaal'. Deze onthistorisering van de Bijbel waarbij het historische Israël vergeestelijkt wordt, is kenmerkend voor veel kerkelijke theologie. De historische gevolgen van dit metaforisch denken zijn intussen geen metafoor: er is zozegzegd een historische samenhang tussen de *vergeestelijking* van Israël en de *vergassing* van het Joodse volk. Ook voor de toekomst betekent deze a-historische vorm van theologiseren de grootste bedreiging voor Israëls voortbestaan als volk temidden van de volken.

Taaltheologisch in tegenstelling tot taalmystiek

In een notitie onder het Voorwoord is deze cursus getypeerd als 'intuïtief-symbolisch' ter onderscheiding van 'wetenschappelijk-analytisch'. Maar misschien is de aard van deze cursus nog beter te omschrijven als 'taaltheologisch'¹⁾. In de Hebreeuwse taaltraditie is een duidelijk verschil te zien tussen taaltheologie en taalmystiek: de taaltheologie is gericht op de betekenis van de Hebreeuwse letters en woorden als toegangspoorten tot de Heilige Schrift, terwijl in de taalmystiek de Hebreeuwse taal vooral dienst doet als 'voertuig' om op te stijgen naar hogere sferen, eventueel zelfs buiten de Bijbel om.

Taaltheologie

*Aleph-cursus

*Hebreeuw als toegangspoort tot Bijbel

*Binnen de Bijbel

Taalmystiek

*Grieks-Indisch denken

*Hebreeuws als voertuig naar hogere sferen

*Buiten de Bijbel om

Deze Alephcursus volgt geheel de taaltheologische lijn: de Hebreeuwse letters en woorden doen geen dienst als een lift waarmee wij kunnen opstijgen tot God, maar dienen integendeel juist als 'voertuigen' waarin Israëls God neerdaalt tot óns. Niet wij hoeven op te klimmen langs mystieke taaltreden, maar Hij daalt af, Hij komt naar ons toe:

ל א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ ק ר ש ת Immanuël, God met ons.

Wat houdt het programma in?

Het programma voor deze laagdrempelige 'basement'- cursus omvat:

het leren kennen van de 22 Hebreeuwse leettertekens

het leren van zeven Hebreeuwse Bijbelzinnen

het leren onderscheiden van de 11 dienstdoende letters

het leren ontdekken van Hebreeuwse woordstammen (snoeikunst, speurkunst)

het leren opzoeken van Hebreeuwse woorden in een woordenlijst

1) Meer informatie over het onderscheid tussen taaltheologie en taalmystiek geeft drs. J.H. Laenen in 'Alef Beet', het tijdschrift van de "Vereniging tot bevordering van kennis van Hebreeuws" (07-02-1997, pagina 20-26) en in 'Joodse Mystiek', Kok/ Lanno, (1998, pagina 261-273).

Alephkwartet

Deze Alephcursus is de eerste van een tot nog toe viertal leergangen die samen het Alephkwartet vormen.

Hieronder volgt van elk een korte typering:

Aleph 1

In Aleph 1 'Hebreeuws in Zes Dagen' gaat het hoofdzakelijk om het leren van de Hebreeuwse lettertekens en het leren spellen van woorden, terwijl ook al de basis gelegd wordt voor het leren ontdekken van Hebreeuwse woordstammen: een vaardigheid (de zogenaamde 'snoei-' en 'speurkunst') die nodig is voor het kunnen hanteren van een Hebreeuwse concordantie. (Naast de het cursusboek is ook een CD verkrijgbaar met uitspraakoefeningen en liederen.)

Aleph 2

In Aleph 2, 'Hebreeuws Denken is Bijbels Denken' komt dit alles opnieuw aan de orde, maar wordt speciaal nadruk gelegd op het verband tussen Bijbeltaal en Bijbels denken. De cursus bevat mooie woordstudies.

Aleph 3

In Aleph 3, 'Hebreeuwse Spraakkunst', worden de grammaticale gegevens uit de beide voorgaande leergangen verder ontwikkeld, zowel wat betreft het snoeien van de woordstam (het leren 'afkappen' van de voor- en achtervoegsels) als het herstellen van de oorspronkelijke drieletterige stam (het leren terug vinden van verloren gegane letters). In deze cursus komen ook woordstudies voor.

Aleph 4

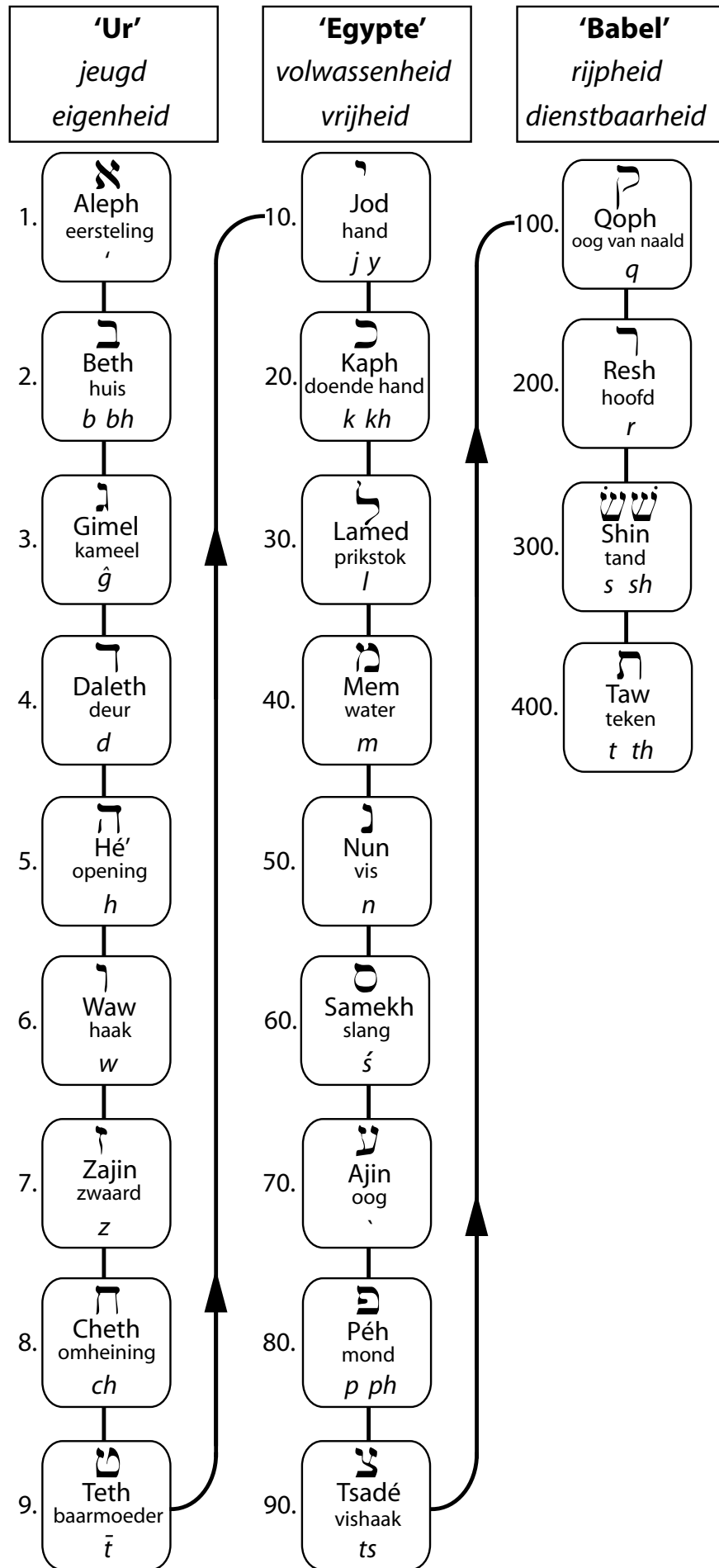
In Aleph 4, 'Hebreeuwse Levenskunst', is - mede op basis van de intussen verkregen kennis - de Hebreeuws-Bijbelse levensstijl het hoofdthema, vooral wat betreft de ordening van de tijd (de feesttijden).

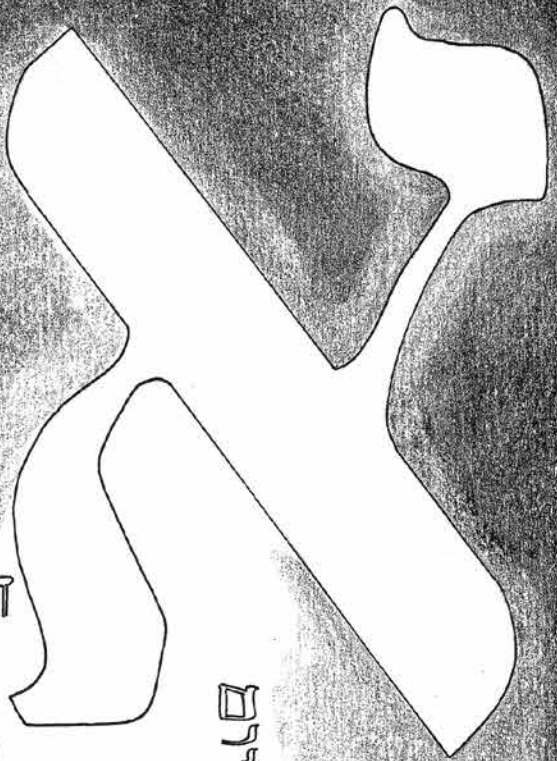
Waarom de naam 'Alephkwartet' of 'Alephcursus'?

Op de buitenkant van deze leergang prijkt het Alephteken, א, en de vierdelige leergang wordt aangeduid als het Alephkwartet. Waarom? Deze eerste letter van het Hebreeuwse alfabet wijst allereerst op het feit dat de leerling met deze cursus een eerste stap zet op de Hebreeuwse taalweg.

Maar het is een belangrijke stap. Want zoals de letter Aleph in principe alle letters in zich bergt, en zelfs de kern van de hele Hebreeuwse Bijbeltaal omvat - een groot deel van de eerste les van deze leergang ('Dag Eén') is aan dit Alephthema gewijd - zo bevat deze Alephcursus in principe de hele Hebreeuwse taal. Wie deze cursus gevolgd heeft is meer dan een beginneling, hij/zij is een volwaardig Bijbelstudent.

LETTEROVERZICHT

וידה יערב וידה בקר יום

בין הלאור

ויהי אור

ויאמר

סיהא

זה אור

ויברא אלהים

ולחשך קרא לילה

חד

ובין החשך
וירא אלהים

ויקרא אלהים לאור יום

ואת האור כי יום

DAG EÉN

א ב ג ד ה ו ז ח ט י (Jom Aleph)

Welkom,

בָּרֻךְ הָבָא׃ *welkom!*¹⁾

Als u Jeruzalem binnenkomt - en aan het begin van iedere les willen we in gedachten even 'opgaan naar Tsjion' - dan ziet u bij een bocht in de weg met grote letters deze twee Hebreeuwse woorden staan, maar dan in het meervoud:

בְּרֻכִים הַבָּאִים (bêrúkhím habá'ím)

Letterlijk betekent dit: 'gezegend zij die komen'. Maar het is in Israël de dagelijkse welkomstgroet. Welkom, gezegend bent ook u die in deze cursus mee wilt opgaan naar Jeruzalem... om te *leren*. Want Jeruzalem is de studiestad bij uitstek: 'van Tsjion zal de Torah (= onderwijzing) uitgaan' (Jesaja 2:3). Maar 'opgaan naar Jeruzalem' wil ook zeggen: om te *zingen*, om te *vieren*. Leren en vieren zijn één. Daarom beginnen wij elke les met een lied. Psalm 133 vers 1, één van de pelgrimspsalmen, is steevast ons aanvangslied:

Hinéh mah tóbh (zie hoe goed, hoe בְּטוֹב tóbh²⁾) is het om lerend en vierend samen te zijn.

De tekst vindt u als Zin 1 op het Zeven Zinnenblad ¹³⁾ en hieronder:

יָחַד	גַּם	אֲחִים	שֶׁבֶת	וּמַה-נְעִים	מַה טוֹב	הִנֵּה
já Chad	gam	'achím	shebheth	úmáh-ná'ím	mah-'tóbh	hinéh
tezamen	ook	broeders	wonen	en hoe lieflijk	hoe goed	Zie ←

De Aleph, de Beth en terloops nog een tiental letters: in de Aleph 'zit' alles al

Het Hebreeuwse alfabet telt tweeëntwintig letters. Dat lijkt minder dan ons 'abc' met zijn zesentwintig letters. Maar eigenlijk is het meer, want in het Hebreeuws worden de klinkers niet meegeteld en dat zijn er bij ons zes: a,e,i,o,u,y. Bovendien kent het Hebreeuws nog een vijftal sluitletters: letters die aan het eind van een woord een andere vorm krijgen.

In deze eerste les maakt u kennis met de eerste twee van de 22: de א Aleph en de ב Beth. Vooral de Aleph vraagt en krijgt heel veel aandacht. Terecht, want deze beginletter is één van de meest diepzinnige letters. Er wordt wel gezegd: wie de Aleph kent, kent de hele Hebreeuwse taal, want in deze ene letter zijn alle letters, alle woorden, zelfs alle zinnen begrepen. Ook veel grammaticale kennis laat zich koppelen aan deze 'eersteling'. Dat deze leergang 'Alephcursus' heet en getooid is met het Alephteken א is dus niet zonder zin. Behalve de Aleph en de Beth komen terloops, en voorlopig slechts ter kennisneming, nog een tiental andere letters ter sprake. Achter in dit cursusboek vindt u een letteroverzicht met alle tweeëntwintig lettertekens. Het is aan te bevelen om daar regelmatig eens in te kijken.

1) Uitspraak: 'baroech'. Een aantal Hebreeuwse letters heeft een dubbele klank, ze kunnen 'hard' zijn ('k' of 'b') maar ook zacht ('ch' of 'v'). Wij schrijven in deze cursus die zachte (of geaspireerde) letters steeds met een 'h' er achter: 'kh', 'bh' (vergelijk onze 'ph'). Later meer over deze 'dubbelgangers'. De 'oe'-klank wordt (naar internationaal gebruik) als 'u' geschreven.

2) Uitspraak: 'tov'.

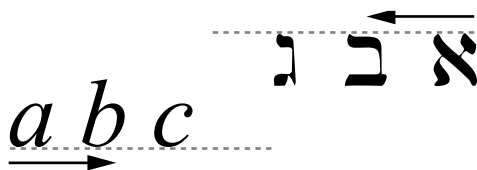
3) De bedoeling is dat u gaandeweg alle 'Zeven Zinnen' uit het hoofd leert. Dit is een goede methode gebleken om snel vertrouwd te raken met de tweeëntwintig Hebreeuwse lettertekens.

Een andere schrijfwijze: van rechts naar links, van bovenaf

In de welkomstgroet *bárúkh habá´* staat de *Aleph* achteraan, als laatste letter.

Hiernaast staat hij groot gedrukt: א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

Laatste letter? Wij, die van links naar rechts lezen, zouden willen zeggen: het is de eerste letter. Maar in het Hebreeuws loopt het schrift van rechts naar links, net andersom dan bij ons. Een andere eigenaardigheid is dat de woorden niet, zoals wij dat gewoon zijn, op de onderlijn worden geschreven.

In het Hebreeuwse schrift hangen de woorden als het ware aan een denkbeeldige *bovenlijn*. Vandaar dat we, als we een Hebreeuws boek in handen krijgen, dit meestal willen omdraaien: voor ons gevoel staan de woorden op hun kop. Het is goed om eerst nog even uitdrukkelijk stil te staan bij deze andere schrijfwijze en de daarmee samenhangende andere beweging van de schrijvende hand, want dat is lang niet zonder zin. Wij, en daarmee volgen wij in feite de Griekse schrijfstijl, gaan uit van onszelf en maken dan een bepaalde handbeweging in rechtse richting: we nemen de schrijfpennen, brengen die dicht naar onszelf toe en maken dan een beweging van ons af, naar rechts en naar omhoog. Lijnrecht daartegenover staat de Hebreeuwse schrijfrichting. Men begint niet bij zichzelf maar buiten zichzelf: men neemt de pen, beweegt eerst de hand met een boog naar een punt buiten zichzelf en begint dan van bovenaf, van rechts naar links te schrijven. De Hebreëer schrijft náar zich toe: hij laat de woorden naar zich toe komen.

Een andere denkwijze: het Hebreeuwse tegenover het Griekse denken

Deze andere schrijfwijze typeert de Hebreeuwse denkwijze, want in onze schrijfbeweging weerspiegelt zich de gang van ons denken: we schrijven zoals we denken. Wij, als verlichte westerlingen, schrijven én denken op de Griekse wijze: uitgaande van onszelf, van onderop. De Griek begint bij zichzelf, bij wat hij zelf ziet, ervaart of logisch vindt en vanaf deze 'onderlijn' bouwt hij zijn denkwereld op.

'Waar' is wat men kan waarnemen en meten met het zintuiglijke oog of tegenwoordig met microscopen, telescopen en fijnzinnige meetapparatuur. 'Waar' is wat men beredeneren kan, wat gebaseerd is op redelijke argumenten of wat op basis van wetenschappelijk, analytisch onderzoek logisch is te bewijzen. Lijnrecht daartegenover staat de Hebreeuwse denkwijze: van *rechts* en van *bovenaf*. De Hebreeuwse kernvraag is niet: wat *zie* ik, wat *voel* ik, wat is *logisch*? Maar: wat komt van de Andere Kant naar mij toe, wat is *gezegd*, wat staat *geschreven*? Het woord 'Hebreeuws' (van het werkwoord 'ábhár) betekent ook letterlijk 'komend van de overkant'. De Heilige Hebreeuwse Bijbel, dit Boek van de Overkant, wordt getypeerd door deze schrijfwijze: deze 'Schrift' is niet van onderaf gekomen, niet door mensen bedacht, geen creatie van onze literaire fictie, maar dit Boek is van Bovenaf naar ons toegekomen, van Rechts, van de Overkant (zie ook Bijlage 2 'Feit en Visie').